

PÖYTÄKIRJA Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunnan 28. kokouksesta 15.11.2004. Viitottu pöytäkirja on käännetty tästä suomenkielisestä pöytäkirjasta. Viitotun pöytäkirjan käänsi ja viittoi Päivi Mäntylä.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

SUOMALAISEN VIITTOMAKIELEN LAUTAKUNNAN 28. KOKOUS 15.11.2004

Aika maanantai 15.11.2004, kello 10.15–15.45. (Lounastauko klo 11.35–12.30.)

Paikka Valkea talo, 3 krs. Kuurojen Liiton suuri neuvotteluhuone A3.44

**Läsnä:
jäsenet**

Pirkko Johansson
Anja Malm puheenjohtaja
Päivi Rainò sihteeri
Terhi Rissanen
Tomas Uusimäki
Esa Toom

vieras Kaisa Alanne (4. ja 6 §)
Liisa Kauppinen (4. §)
Minttu Laine (8. §)

poissa Markku Jokinen
Mikaela Tillander

1. § Kokouksen avaus.

Kokouksen puheenjohtajana toimi lautakunnan varapuheenjohtaja Anja Malm. Hän avasi kokouksen klo 10.15 ja toivotti jäsenet lämpimästi tervetulleiksi.

2. § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

Puheenjohtaja totesi kokouksen laillisesti koollekutsutuksi ja päätäntävaltaiseksi.

3. § Kokouksen esityslista.

Kokouksen esityslista hyväksyttiin seuraavin aikataulusyistä johtuvien muutoksin: 4. §:n käsittelyä Kuurojen Liiton toiminnanjohtaja Liisa Kauppinen osalta myöhennettiin siten että, hänen osuutensa tulisi 8. §:n jälkeen. Kauppinen raportti Kuurojen pohjoismaisen neuvoston kokouksesta on kuitenkin kirjattu 4. §:n kohtaan d). 8. §:ssä päätettiin käsitellä edellisestä kokouksesta siirtynyt kohta OTTELU, PELI1, PELI2 -viittomien suomenkielisistä vastineista.

4. § Ilmoitusasiat

a) Merkittiin tiedoksi 10 julkaisua, 3 artikkelia sekä 3 viittomakieleen ja kielentutkimukseen liittyvää tapahtumaa (ks. [tekstiliite 1](#)).

b) Tomas Uusimäki välitti lautakunnalle tiedon Kirkkohallitukseen palkattavasta toisesta viittomakielisestä kääntäjästä määräajaksi 1.1.2005 lähtien.

c) Tomas Uusimäki kertoi 6.-13.9.2004 Assisissa ja Roomassa pidetystä kansainvälisestä viittomakielisten raamatunkääntäjien seminaarista, jossa esiteltiin eri maitten raamatunkäännöshankkeita, pohdittiin visuaaliseen kääntämiseen liittyvää problematiikkaa sekä käännöksiin tuotuja monimuotoisia kuvia, animaatiota ja lähtökielisiä tekstejä yhdistäviä ratkaisuja.

d) Toiminnanjohtaja Liisa Kauppinen kertoi Kuurojen pohjoismaisen neuvoston (KPN, kuurojen etujärjestöjen yhteispohjoismainen organisaatio) pyrkivän uudessa viisivuotisstrategiassaan mm. kuurojen kaksikielisen opetuksen lisäämiseen ja siihen, että viittomakielisten kielelliset oikeudet toteutuisivat tasaveroisesti eri Pohjoismaitten lainsäädännössä.

Pohjoismaitten välillä on vuodesta 1981 ollut voimassa Pohjoismainen kielisopimus, joka takaa Pohjoismaiden kansalaisille mahdollisuuden puhua omalla kielellään esim. julkisia sairaalapalveluja käyttäessään tai asioidessaan viranomaisten luona eri Pohjoismaissa. Sopimuksessa halutaan edistää pääkielien (suomi, ruotsi, norja, tanska, islanti) ohella julkisten palveluitten järjestämistä myös muille Pohjoismaissa puhuttaville vähemmistökielille. Viittomakieliä ei sopimuksessa ole erikseen mainittu, ja siksi KPN on esittänyt, että viittomakielisetkin otettaisiin siinä huomioon.

Muutosehdotus vietiin Pohjoismaiseen vammaisneuvostoon, mutta se jäi pöydälle toisen suomalaisen kokousedustajan vastustuksesta. KPN kääntyi tämän jälkeen Pohjoismaisen kielineuvoston puoleen, jonka oli keväällä 2004 laatinut ehdotuksen kielisopimukseen tehtävistä muutoksista. Ehdotukseen kuului myös viittomakielisten oikeuksien huomioiminen eri Pohjoismaissa: viittomakielten asema tulisi mahdollisuuksien mukaan rinnastaa puhuttuihin kieliin. Vaikka tulkkauksen järjestäminen kaikille viittomakielille ei aina ole mahdollista, näyttää videoneuvottelujen ja kuvapuhelimien jatkuva kehitys mahdollistavan omakielisen avunsaannin esim. etätulkkauksen kautta. Jos uudessa kielisopimuksessa huomioidaan myös viittomakielet, merkitsee se Kauppisen mukaan myös uusia mahdollisuuksia viittomakielten väliselle yhteistyölle esim. pohjoismaisten vaihtosopimusten puitteissa.

Kielineuvoston ehdotus viedään aikanaan Pohjoismaiden neuvostoon. Tätä ennen kielineuvoston edustajat selvittävät, millaisia toimenpiteitä uusi kielisopimus kultakin maalta vaatisi, myös viittomakielisen tulkkauksen kannalta.

Lautakunta kysyi Kauppisen näkymiä viittomakielten tulevaisuudesta eri Pohjoismaissa. Kauppinen totesi, että 1970-luvulla alkanut viittomakielten aseman koheneminen opetuksessa ja yhteiskunnassa on saanut aikaan maailmanlaajuisestikin esimerkillisiä tuloksia sekä kuurojen ammatillisessa sijoittumisessa että kielellisissä taidoissa. Kauppisen mukaan sisäkorvaistutteen myötä on lääketieteen parissa levinnyt mielikuva viittomakielen tarpeettomuudesta kuurojen lasten kielelliselle kehitykselle. Tämä asettaa uudenlaisia haasteita kuurojen yhteisölle, ja on todellinen uhka myös viittomakielten säilymisen kannalta. Tähän kehitykseen voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisesti, osallistumalla mm. viittomakielten lainsäädännöllisen ja koulutuspoliittisen aseman parantamiseen, missä Suomen mallia voi pitää edistyksellisenä, myös muihin Pohjoismaihin verrattuna. Lisää tietoja viittomakielten

lainsäädännöllisestä ja poliittisesta asemasta Euroopan Unionin alueella on saatavilla mm. Verena Krausnekerin maisterintutkielmasta v. 1998 ja hänen muista artikkeleistaan.

5. § Lautakunnan edellisen kokouksen (16.8.2004) pöytäkirjan tarkistus.

Lautakunnan edellisen kokouksen (16.8.2004) viittomakielistä ja suomenkielistä pöytäkirjaa ei voitu tarkistaa, koska niitä ei ollut ehditty laatia. Pöytäkirjat tarkistetaan seuraavassa kokouksessa.

6. § Katsaus viittomakielialan julkaisuihin

a) Suomalainen raamatunkäännöshanke on edennyt Luukkaan evankeliumin 5-8 lukuihin, joiden käännösehdotukset on lähetetty palautekierrokselle. Kääntäjä Tomas Uusimäki toi esiin vertauskuvien viittomakielistämisen poikkeuksellisen vaativuuden. Edellisistä, Luukkaan 2. lukua koskevista palautteista kävi ilmi mm. se, että vertauksen erottaminen ja tajuaminen muutoin tapahtumia kuvailevista viittomajaksoista on katsojistakin hankalaa. Esim. tekstijakso Luukkaan 2. luvun jakeista 34-35:

Jeesuksen isä ja äiti olivat ihmeissään siitä, mitä hänestä sanottiin. Simeon siunasi heitä ja sanoi Marialle, lapsen äidille: "Tämä lapsi on pantu koetukseksi: *monet israelilaiset kompastuvat ja monet nousevat. Hänet on pantu merkiksi, jota ei tunnusteta, ja sinun omankin sydämesi läpi on miekka käyvä.*"

Vertauksen viittomakielinen käännös tajutaan yleisesti toteavaksi, toiminnan kuvaukseksi (MIEKKA LÄVISTÄÄ MARIAN SYDÄMEN). Käännöksestä näyttää Uusimäen mukaan puuttuvan jokin ainesosa, joka toimisi tekstuaalisena merkinä vertauskuvulle. - Lautakunta piti yhtenä tulkintaa hankaloittavana tekijänä mahdollisesti sitäkin, että vastaavaa tekstilajia, joka voisi toimia mallina sekä kääntäjälle että viittomakielisille lukijoille, ei viittomakielellämme vielä ole. Kieliyhteisöllä ei myöskään ole muita raamatullisia tapahtumia kuvaavia rinnakkaistekstejä käytettävissään, esim. viittomakielisiä näytelmiä, jotka valottaisivat osaltaan tiiviin käännöstekstin merkityksiä.

b) Kokouksessa vierailut Kuurojen Liiton Viittomakieliyksikön päällikkö Kaisa Alanne kertoi liitossa vuonna 2001 aloitetusta viisivuotisesta Hely-projektista, jossa laaditaan uutta opetusmateriaalia viittomakielestä vieraana kielenä. Projekti on aiemmin tuottanut ensimmäisen opetus suunnitelmaluonnoksen viittomakielelle noudattaen valtakunnallista vieraan kielen taitotasoaasteikkoja. Ehdotus julkaistiin *Käsillä kääntäjissä* v. 2003. Nyt on ilmestynyt ensimmäinen neljästä oppikirjasta: CD-ROMin ja kirjan sisältävä *Viittomakieli 1* sekä siihen liittyvä opettajan opas. Perustason oppikirjasarja on suunnattu eri opistoissa opiskeleville aikuisille.

7. § Viittomavastineet käsitteille GLOBAALI, GLOBALISAATIO; PORTAALI, LAAJAKAISTA

Lautakunta keskusteli aluksi roolistaan kielenohjailussa, lautakunnassa käydyin terminologisen keskustelun ja sen antamien suositusten melko vähäisestä vaikutuksesta esimerkiksi viestimissä näkyvään kielenkäyttöön. Lautakunta toivookin voivansa tiedottaa toiminnastaan ja suosituksistaan viittomakielisissä viestimissä mm. Kuurojen Liiton *Videotiedotteessa*, Yleisradion *Viittomakielisissä uutisissa* sekä *Viikko viitottuna* -ohjelmassa. Näin myös suuren yleisön ja viittomakieltä ammattikielenään käyttävien kielitietous viittomakielestä saattaisi lisääntyä. - Toive välitetään ao. toimitusten tietoon.

Lautakunta pohti GLOBAALI, GLOBALISAATIO; PORTAALI, LAAJAKAISTA -termien viittomavastineita, mutta katsoi edelleen, ettei se ole tässä vaiheessa valmis antamaan suosituksia. Keskustelua jatketaan seuraavassa kokouksessa.

8. § Muut esille tulevat asiat

Keskustelu OTTELU, PELI1 JA PELI 2 -viittomien merkitysvastineista suomessa siirrettiin ajanpuutteen vuoksi edellisestä kokouksesta tähän (ks. esityslista 16.8.2004, liite 2).

Keskustelupyynnön esittänyt Kuurojen Liiton sanakirjatyöntekijä Minttu Laine kertoi havainneensa, että Suomalaisen viittomakielen perussanakirjassa artikkelin 1176 viittoma **1) PELI 2) SHAKKI, PELATA SHAKKIA** näyttää esiintyvän yleisesti nuorten kielessä urheilustakin keskusteltaessa, vastoin sanakirjassa annettua tarkennusta ("tavallisesti vain ajanvietepeleistä, ei urheilusta"). Lisäksi perussanakirjan artikkelissa 538 näkyvä, jääkiekkomailan kuljettamiseen viittaava **PELATA** ilmenee pääasiassa vanhempien viittojen kielenkäytössä. Laine esittikin kysymyksen, voidaanko merkityksen laventuma (**SHAKKI)PELI**-viittomassa kirjata jo nyt esim. suomalaisen viittomakielen verkkosanakirjaan *Suviin*.

Lautakunnan jäsenet vahvistivat Laineen havainnon. Keskisuomalaistenkin koululaisten kielessä (**SHAKKI)PELI, PELATA** -viittoma näyttää syrjäyttäneen muut 'peliä' tarkoittavat urheiluviittomat niin sählystä, jalkapallosta kuin tietokonepeleistäkin kerrottaessa. Tämä suomesta vaikutteita saanut kielenkäyttö rikkoo lautakunnan jäsenten kieli-intuitiota vastaan siitäkin huolimatta, että **PELATA (SHAKKIA)** -viittoman merkityksen laventuminen yleisemmälle tasolle **pelaajaa** tarkoittavassa yhdysviittomassa (**PELATA + HENKILÖ-**klassifikaattori) ei tunnu aiheuttavan samanlaista ristiriitaa. **Pelaajan** vastineena sen sijaan ei voida käyttää **PELATA (JÄÄKIEKKOA) + HENKILÖ-**klassifikaattori yhdistelmää.

Lautakunnan mielestä verbin **PELATA (SHAKKIA)** lisääminen on useimmiten turhaa, sillä kuten **JÄÄKIEKKO**-viittoma tarkoittaa myös **PELATA JÄÄKIEKKOA, JALKAPALLO**-viittomaankin sisältyy toiminnallinen merkitys **PELATA JALKAPALLOA**. Suomen kielen **peli, pelata** sanojen kaavamainen noudattaminen viittomakielessä vie kielenvastaisuuksiin, sillä ne saavat vastineekseen suuren joukon erilaisia viittomia riippuen mm. siitä, millaisella pelivälineellä ottelua käydään. Itsenäiset, erilliset viittomansa ovat esim. **TENNIS/PELATA TENNISTÄ, SULKAPALLO/PELATA SULKAPALLOA, LENTOPALLO/PELATA LENTOPALLOA, KORIPALLO/PELATA KORIPALLOA** jne.

Lautakunta suosittelee sanakirjaan merkittäväksi vielä tässä varoen esim. **PELI, PELATA (SHAKKIA)** -viittoman tarkoittavan substantiivisena myös muitakin pelejä, samoin kuin **PELATA (SHAKKIA) + HENKILÖKLASSIFIKAATTORIN** tarkoittavan 'pelaajaa missä tahansa pelissä', mutta yleiseksi 'pelaamista' tarkoittavaksi verbiksi **PELI, PELATA (SHAKKIA)** -viittomaan merkityskenttää ei vielä tässä vaiheessa ole syytä laventaa.

Muita esille tulevia asioita ei ollut.

9.§ Seuraava kokous.

Seuraava kokous päätettiin pitää helmikuussa 2005, sähköpostitse tarkennettavana ajankohtana.

10. § Kokouksen päättäminen.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.45.

Vakuudeksi

Anja Malm
varapuheenjohtaja

Päivi Rainò
sihteeri

Julkaisut:

- Alanne, Kaisa 2004: Suomalaisen viittomakielen taidon arvioinnin arviointia historian tutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Aikuiskasvatuksen aineopinnot, proseminarityö, Espoon työväenopisto. Helsinki : Helsingin avoin yliopisto. 40 lehteä.
- Arvola, Leena 2004: Sisäkorvaistute - uhka ja mahdollisuus : tarinoita viittomakielestä. Pro gradu -tutkielma. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 2004. 128 lehteä.
- Aro, Markus 2004: *Kalevala - Maailman synty ja Kullervon tarina suomalaisella viittomakielellä*. Käännöstyöryhmä: Markus Aro, Karoliina Varsio, Päivi Rainò. Kuvaaja ja leikkaaja: Kalle Juusti. Helsinki: Prosign Oy Ab. CD-ROM.
- Fuchs, Bertold 2004: *Phonetische Aspekte einer Didaktik der Finnischen Gebärdensprache als Fremdsprache* [Elektroninen aineisto]. Väitöskirja. Jyväskylä : University of Jyväskylä. URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studhum/9513918416.pdf>. (Myös paperimuodossa, 469 s.)
- Mesch, Johanna 2004: *Viitotaan yhdessä: tietoa taktiilista viittomakielestä*. Helsinki: Suomen Kuurosokeat. 91 s.
- Mikkola, Aila 2004: "Kerta kiellon päälle" - suomalaisen viittomakielen negaatio. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto, suomen kielen laitos.
- Rainò, Päivi 2004: *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta. Helsinki: Kuurojen Liitto, 2004. CD-ROM.
- Salo, Sami 2004: *Tapaustutkimus kuuron omasta identiteetistä sekä voimaantumisesta*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 106 s.
- Vivolin-Karén, Riitta (toim.) 2004: *Viittomakieli I : suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille*. - Hely-projekti; Riitta Vivolin-Karén, Kaisa Alanne. Helsinki : Kuurojen Liitto, 2004. - 88 s. + CD-ROM.
- Vivolin-Karén, Riitta (toim.) 2004: *Viittomakieli I: suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Opettajan opas*. Hely-projekti; Riitta Vivolin-Karén, Kaisa Alanne. Helsinki: Kuurojen Liitto. - 62 s. + CD-ROM.

Lehti-, verkkoartikkeleita:

- Mutanen, Annikka 2004: Kuurot lapset kielen keksijöinä. – *Helsingin Sanomat* 5.10.2004.
- Roos, Jonni 2004: Viittomakielestä ollaan taas ylpeitä. – *Kulttuuriuutiset*, Yle Radio 1, 2.11.2004. <http://www.yleradio1.fi/arkisto/kulttuuriuutiset/id83810.shtml>
- Senghas, Ann – Kita, Sotaro – Ozüyrek, Asli 2004: Children Creating Core Properties of Language. Evidence from an Emerging Sign Language in Nicaragua. – *Science* 14, September 2004, 305 s. 1779–1792.
- Wahlström, Erik 2004: Ett namn skrivet i luften. – *Hufvudstadsbladet, Söndag* 6.11.2004.

Tapahtumia:

- Theoretical Issues in Sign Language Research 8. 30.9. –2.10.2004 *Universitat de Barcelona*. <http://www.ub.es/ling/tislr8/program.html>
- Maria Magdalena, Luukas ja Getsemane - kirkollisten tekstien kääntäminen ja puheelle tulkkkaus. Seminaari 18.–20.11.2004 Valkea talo (Kirkkohallitus, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kuurojen kansanopisto).
- Kuurojen Liitto ry 100 vuotta 2005. Yhteiset oikeutemme - yhteinen yhteiskunta.